

LATVIJAS REPUBLIKAS TIESĪBSARGS

Baznīcas iela 25 Rīga LV 1010, tālr. 67686768; fax 67244074; e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv

Rīgā

2012.gada 20. augustā Nr. 1-6/10

Latvijas Republikas Satversmes tiesai
Jura Alunāna ielā 1
Rīgā, LV-1010

Par viedokli lietā Nr.2012-09-01

Tiesībsarga birojā saņemts Latvijas Republikas Satversmes tiesas tiesneses Sanitas Osipovas 2012.gada 2.jūlija lēmums, kurā tiesībsargs atzīts par pieaicināto personu lietā Nr.2012-09-01 „Par likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkta, ciktāl tas attiecas uz invaliditātes pensijas pārrēķina formulu invaliditātes grupas maiņas gadījumā, ja invaliditātes pensijas saņēmējs līdz invaliditātes grupas maiņai ir bijis darba ņēmējs un veicis sociālās iemaksas, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91. un 109.pantam” (turpmāk – lieta Nr.2012-09-01). Ar šo lēmumu tiesībsargs uzaicināts rakstveidā izteikt viedokli par apstrīdētās tiesību normas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 91. un 109.pantam un jautājumiem, kuriem tiesībsarga ieskatā varētu būt nozīme lietā Nr.2012-09-01. Cita starpā tiesībsargam lūgts atbildēt uz šādiem jautājumiem:

- kādi tiesībsarga ieskatā ir izskatāmajā lietā salīdzināto personu kopējie un atšķirīgie elementi (sal. Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta pieteikuma 16. un nākamos punktus);
- kā tiesībsargs vērtē Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta pieteikuma 10.punktā ietvertu argumentāciju;
- kā tiesībsargs vērtē Saeimas atbildes raksta 4.lappuses trešajā rindkopā norādīto, ka invaliditātes apdrošināšanas sistēmā *pretstatā* valsts vecuma pensiju sistēmai darbojas solidaritātes, nevis uzkrāšanas princips;
- kāds tiesībsarga ieskatā ir apstrīdētās tiesību normas leģitīmais mērķis un vai izvēlētie līdzekļi tā sasniegšanai ir uzskatāmi par nepieciešamiem un samērīgiem.

Ievērojot Tiesībsarga likumā noteikto Latvijas Republikas tiesībsarga kompetenci, sniedzu Jums šādu viedokli lietā Nr.2012-09-01.

Likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkts nosaka: „Pensijas, kas piešķirtas pirms šā likuma spēkā stāšanās, bet attiecībā uz invaliditātes pensiju — pirms 1997.gada 1.janvāra, netiek pārrēķinātas, izņemot šādus

gadījumus, kad tas tiek veikts šādā kārtībā:

1) ja papildināts līdz 1996.gada 1.janvārim uzkrātais apdrošināšanas stāžs, ja ģimenes sastāvā notikušas pārmaiņas, kas skar tos ģimenes locekļus, kuriem ir tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju, ja mainījusies invaliditātes grupa, vecuma, invaliditātes vai apgādnieka zaudējuma pensija pārrēķināma pēc formulas:

$$P = 0.3 \times VA + 0.004 \times VA \times AS \times GL$$

P — pensija,

VA — pēdējā vidējā apdrošināšanas iemaksu alga, kas piemērota pensijas apmēra noteikšanai pirms pensijas pārrēķināšanas,

AS — apdrošināšanas stāža pilni gadi,

GL — to ģimenes locekļu skaits, kuriem ir tiesības uz apgādnieka zaudējuma pensiju. ”

Latvijas Republikas Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departaments (turpmāk arī – pieteikuma iesniedzējs) uzskata, ka apstrīdētā norma, ciktāl tā attiecas uz invaliditātes pensijas pārrēķina formulu invaliditātes grupas maiņas gadījumā, ja invaliditātes pensijas saņēmējs līdz invaliditātes grupas maiņai ir bijis darba ņēmējs un veicis sociālās iemaksas, neatbilst Satversmes 91. un 109.pantam.

Satversmes 91.pants noteic, ka „*visi cilvēki Latvijā ir vienlīdzīgi likuma un tiesas priekšā. Cilvēka tiesības tiek īstenotas bez jebkādas diskriminācijas*”. Vienlīdzības princips liedz valsts institūcijām izdot tādas normas, kas bez saprātīga pamata pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos. Vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tam ir objektīvs un saprātīgs pamats¹. Tādēļ ir būtiski noskaidrot, vai personas un personu grupas, par kuru tiesībām ir runa konstitucionālajā sūdzībā, ir salīdzināmas². Salīdzināšanai ir jāizvēlas tāda situācija, kurai ir viens vai vairāki kopēji elementi ar pārbaudāmo situāciju. Kopējiem elementiem ir jāapvieno abas situācijas zem viena virsjēdziena (*genus proximum*)³. Kopējiem elementiem ir jābūt tādiem, kas pēc iespējas intensīvāk raksturotu abas situācijas. Jo „raksturojošāks” ir kopīgais elements vai elementi, jo „vienādākas” (vai precīzāk „līdzīgākas”) ir abas situācijas. Taču tas, vai kopīgais elements abām situācijām ir atzīstams par vairāk vai mazāk „raksturojošu”, nav nosakāms ar eksakto zinātņu metodēm, bet gan balstoties uz priekšstatiem un vērtējumiem, kuri var tikt atzīti par „saprātīgiem”⁴.

Pieteikuma iesniedzējs norāda, ka pārbaudāmā personu grupa ir 3.grupas invalīdi, kuriem invaliditātes pensija piešķirta pirms 1997.gada pirmā janvāra, bet kas pēc 1997.gada 1.janvāra turpina strādāt, veikt sociālās iemaksas un iegūst 2.grupas invaliditāti. Savukārt salīdzināmā personu grupa, Senāta ieskatā, ir sociāli apdrošināti darba ņēmēji, kas pēc 1997.gada 1.janvāra kļūst 2.grupas invalīdi. Saprātīgi izvēlēti kopējie elementi, Senāta ieskatā, abām grupām ir, pirmkārt, sociāli apdrošināta (arī

¹ Sk. Satversmes tiesas 2001.gada 3.aprīļa sprieduma lietā Nr. 2000-07-0409 secinājumu daļas 1. punktu.

² Sk. Satversmes tiesas 2007.gada 14.jūnija sprieduma lietā Nr. 2006-31-01 secinājumu daļas 14. punktu.

³ Latvijas Republikas Satversmes komentāri VII nodaļa Cilvēka pamattiesības, Latvijas Vēstnesis, 2011, 95.lpp.

⁴ Turpat.

invaliditātes apdrošināšanai) darba ņēmēja statuss pēc 1997.gada 1.janvāra un, otrkārt, 2.grupas invaliditātes iegūšana pēc 1997.gada 1.janvāra.

Saskaņā ar šobrīd spēkā esošo regulējumu tiesībsarga ieskatā minētajām personu grupām ir būtiski, tiesiski atšķirīgi elementi. Pirmkārt, normatīvie akti neparedz vidējo apdrošināšanas iemaksu algu pārrēķinu līdz ar sociālās apdrošināšanas sistēmas maiņu arī gadījumos, ja persona turpina strādāt un veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas. Otrkārt, Administratīvā tiesa salīdzina invaliditātes pensijas pārrēķinu no 3. uz 2. grupu ar invaliditātes pensijas piešķiršanu no jauna, kam šobrīd normatīvajos aktos ir noteikts atšķirīgs tiesiskais regulējums un aprēķina kārtība.

Personām, kurām invaliditātes pensija piešķirta pirms 1997.gada 1.janvāra, pensijas aprēķins nav balstīts uz sociālās apdrošināšanas iemaksām, savukārt pēc 1997.gada 1.janvāra tiek ņemtas vērā sociālās apdrošināšanas iemaksas. Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunktu likumdevējs ir noteicis, ka invaliditātes pensijas, kas piešķirtas pirms 1997.gada 1.janvāra, netiek pārrēķinātas, izņemot noteiktus gadījumus. Pie pārrēķina invaliditātes grupas maiņas gadījumā tiek ņemti vērā apdrošināšanas stāža pilni gadi, saglabājot pēdējo vidējo apdrošināšanas iemaksu algu, kas piemērota pensijas apmēra noteikšanai pirms pensijas pārrēķināšanas. Gadījumos, kad invaliditātes grupa nemainās un gadījumos, kad invaliditātes grupa mainās, tiek saglabāta tā pēdējā vidējā apdrošināšanas iemaksu alga, kas piemērota pensijas apmēra noteikšanai – tā netiek pārrēķināta arī gadījumos, ja persona turpina strādāt un veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas. Saskaņā ar likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 16.punkta 4.apakšpunktu „sakarā ar apdrošināšanas stāžu, kas uzkrāts pēc šā likuma stāšanās spēkā, vecuma pensija, izdienas pensija un I un II grupas invaliditātes pensija pārrēķināma šā likuma 24.pantā noteiktajā kārtībā”, pie invaliditātes pensijas pārrēķina mainās tikai apdrošināšanas stāžs.

Atbilstoši spēkā esošajam regulējumam invaliditātes grupas maiņa netiek uzskatīta par jaunu apdrošināšanas gadījumu. Likuma „Par valsts pensijām” 16.panta ceturtā daļa nosaka, ka „mainoties invaliditātes grupai, invaliditātes pensijas apmērs pārrēķināms no invaliditātes atkārtotas noteikšanas dienas šajā pantā noteiktajā kārtībā, ņemot vērā apdrošinātās personas individuālo un maksimāli iespējamo apdrošināšanas stāžu un vidējo (aktualizēto) apdrošināšanas iemaksu algu, kāda bija ņemta vērā, aprēķinot (pārrēķinot) invaliditātes pensiju līdz invaliditātes grupas maiņas dienai. Ja invaliditātes grupa tiek mainīta no vieglākas uz smagāku, pārrēķinātais invaliditātes pensijas apmērs nedrīkst būt mazāks par iepriekš saņemtās invaliditātes pensijas apmēru”. Visos gadījumos gan pirms, gan pēc 1997.gada 1.janvāra pie invaliditātes pensijas pārrēķina tiek ņemta vērā sākotnēji noteiktā vidējā apdrošināšanas iemaksu alga, kāda bija ņemta vērā, aprēķinot (pārrēķinot) invaliditātes pensiju līdz invaliditātes grupas maiņas dienai.

Tiesībsargs secina, ka, ņemot vērā pašreizējos likumā „Par valsts pensijām” noteiktos invaliditātes piešķiršanas un pārrēķina pamatprincipus, 3.grupas invalīdi, kam invaliditātes pensija piešķirta pirms 1997.gada pirmā janvāra, bet kas pēc 1997.gada 1.janvāra turpina strādāt, veikt sociālās iemaksas un iegūst 2.grupas invaliditāti un sociāli apdrošināti darba ņēmēji, kas pēc 1997.gada 1.janvāra kļūst 2.grupas invalīdi, neatrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos tiesiskos apstākļos.

Lai atzītu minētās personu grupas par tādām, kas atrodas vienādos un pēc

noteiktiem kritērijiem salīdzināmos tiesiskos apstākļos, maināmi likumā „Par valsts pensijām” noteiktie invaliditātes pensijas piešķiršanas un pārrēķina pamatprincipi, attiecīgi nosakot invaliditātes pensijas vidējo apdrošināšanas iemaksu algu pārrēķinu personām ar invaliditāti, kas pēc 1997.gada turpina strādāt un veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas un nosakot, ka invaliditātes grupas maiņas gadījumā aprēķins veicams pēc tās pašas formulas kā piešķirot invaliditātes grupu pirmo reizi.

Satversmes 109.pants nosaka, ka *ikvienam ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu vecuma, darbnespējas, bezdarba un citos gadījumos*. Šo tiesību īstenošanai Latvijā ir izveidota sociālās drošības sistēma, kuras pamatā ir sociālās apdrošināšanas sistēma un sociālās palīdzības sistēma.

Sociālā apdrošināšana ir pasākumu kopums, ko organizē valsts, lai apdrošinātu personas vai tās apgādībā esošo personu risku zaudēt darba ienākumu sakarā ar sociāli apdrošinātās personas slimību, invaliditāti, maternitāti, bezdarbu, vecumu, nelaimes gadījumu darbā vai saslimšanu ar arodslimību, bērna kopšanu, kā arī papildu izdevumiem sakarā ar sociāli apdrošinātās personas vai tās apgādībā esošās personas nāvi. Kopš 1996.gada 1.janvāra sociālā apdrošināšana ir balstīta uz individualizētām valsts sociālās apdrošināšanas iemaksām. Obligāto sociālās apdrošināšanas iemaksu veikšana sociāli apdrošinātajai personai dod tiesības saņemt likumā noteiktos sociālās apdrošināšanas pakalpojumus attiecīgā apdrošināšanas riska iestāšanās gadījumā.

Tomēr būtiski, ka no Latvijas Republikas Satversmes 109.panta neizriet ne valsts pienākums pilnībā kompensēt ienākumus, kas zaudēti kāda sociālā riska iestāšanās gadījumā, ne personas tiesības saņemt konkrēta apmēra pensiju⁵, proti, valstij ir rīcības brīvība to metožu un mehānismu izvēlē, ar kādiem tiesības uz sociālo nodrošinājumu īstenojamas.

Lēmumi šajā jomā parasti vairāk atkarīgi nevis no juridiskiem, bet politiskiem apsvērumiem, kas savukārt atkarīgi no likumdevēja priekšstata par valsts sociālo pakalpojumu sniegšanas principiem, valsts ekonomiskās situācijas un sabiedrības vai kādas tās daļas īpašas nepieciešamības pēc valsts palīdzības vai atbalsta. Taču valsts rīcības brīvība nav absolūta. Attiecībā uz sociālās apdrošināšanas pakalpojumiem, kuru saņemšana atkarīga no personas veiktajām iemaksām valsts sociālās apdrošināšanas budžetā, valsts rīcības brīvība ir šaurāka.⁶

Ekonomisko, sociālo un kultūras tiesību komiteja, kas izveidota, lai uzraudzītu ANO Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām īstenošanu tā dalībvalstīs (tostarp Latvijā), ir norādījusi, ka gadījumā, ja persona veic iemaksas sociālās apdrošināšanas sistēmā, kas pēcāk, sociālā riska iestāšanās gadījumā, novērš vai mazina apdrošinātās personas ienākumu zaudējumu, ir jāpastāv saprātīgai saiknei starp personas atalgojumu, veiktajām iemaksām un sociālās apdrošināšanas pensiju vai pabalstu.⁷

Arī no valstī pastāvošā sociālās apdrošināšanas modeļa izriet princips, ka sociālās apdrošināšanas maksājums ir proporcionāls veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām - uz sociālās apdrošināšanas iemaksām balstītās pensijas (tostarp invaliditātes pensiju) piešķir saskaņā ar likumu „Par valsts pensijām” un, kā jau

⁵ Sk. Satversmes tiesas 2010.gada 29.oktobra sprieduma lietā Nr.2012-17-01 secinājumu daļas 10.3.punktu.

⁶ Sk. Satversmes tiesas 2012.gada 21.jūnija sprieduma lietā Nr.2011-20-01 secinājumu daļas 10.punktu.

⁷ Committee on Economic, Social and Cultural rights General Comment NO. 19 The right to social security (art. 9). Para 22.

norādījis pieteikuma iesniedzējs, saskaņā ar šajā likumā ietverto ideoloģiju, pensijas apmērs ir atkarīgs no personas ienākumiem, no kuriem veiktas sociālās apdrošināšanas iemaksas.

Atbilstoši likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 6.pantam darba ņēmēji, pašnodarbinātie un fiziskās personas, kuras veic saimniecisko darbību un maksā patentmaksu, tiek sociāli apdrošināti pret tiem riskiem, kuri reāli var iestāties. Līdz ar to atsevišķām maksātāju kategorijām obligāto iemaksu likme ir samazināta par tiem sociālās apdrošināšanas veidiem, kuriem tās nepakļaujas.⁸ Tomēr saskaņā ar šī likuma 6.panta otro daļu darba ņēmēji, kuri ir invalīdi - valsts speciālo pensiju saņēmēji, ir pakļauti invaliditātes apdrošināšanai. (Vēsturiski strādājošie I un II grupas invalīdi pakļauti invaliditātes apdrošināšanai laika posmā no 1996.gada 1.janvāra līdz 1997.gada 31.decembrim un no 2003.gada 1.janvāra). Ministru kabineta 2011.gada 27.decembra noteikumu Nr.1026 „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2012.gadā” 4.3.apakšpunkts nosaka, ka invaliditātes apdrošināšanas likme invalīdiem – valsts speciālo pensiju saņēmējiem ir 2,52%.

Ievērojot iepriekš minēto, secināms, ka pastāv tāda personu grupa, kurām invaliditātes pensija ir piešķirta līdz 1997.gada 1.janvārim un kuras pēc 1997.gada 1.janvāra ir turpinājušas strādāt un veikušas iemaksas invaliditātes apdrošināšanai, tomēr šo personu invaliditātes pensijas apmērs nav atkarīgs no veikto apdrošināšanas iemaksu apmēra. Proti, apstrīdētā norma šīm personām invaliditātes pensijas pārrēķina gadījumā nenodrošina saikni starp to veiktajām sociālās apdrošināšanas iemaksām pēc 1997.gada 1.janvāra un saņemtās invaliditātes pensijas apmēru, tādējādi ierobežojot Satversmes 109.pantā garantētās tiesības uz sociālo nodrošinājumu.

Satversmes 109.pantā garantētās tiesības var ierobežot, ja ierobežojums ir noteikts ar likumu, ir attaisnots ar leģitīmu mērķi un atbilst samērīguma principam.

Lietā nepastāv strīds par to, ka ierobežojums ir noteikts ar likumu. Attiecībā uz apstrīdētās normas mērķi norādu, ka, īstenojot sociālās apdrošināšanas reformu, likumdevējam bija jāparedz regulējums attiecībā uz tām invaliditātes pensijām, kas piešķirtas līdz 1996.gada 31.decembrim, t.i., pensijām, kuras piešķirtas personām, kas no 1996.gada 1.janvāra individualizētās apdrošināšanas iemaksas iespējams nav veikušas. Pieņemot apstrīdēto normu, kas pašreizējā redakcijā stājās spēkā 1997.gada 1.jūnijā, tiesībsarga ieskatā likumdevēja mērķis bija nodrošināt uz sociālās apdrošināšanas iemaksām balstītās sistēmas (tostarp pensiju sistēmas) stabilitāti un ilgtspēju, un līdz ar to - aizsargāt sabiedrības labklājību.

Arī Saeima atbildes rakstā uzsver, ka no invaliditātes, maternitātes un slimības speciālā budžeta tiek izmaksātas arī tās invaliditātes pensijas, kas piešķirtas līdz 1996.gada 31.decembrim, t.i., pensijas personām, kuras no 1996.gada 1.janvāra invaliditātes individualizētās apdrošināšanas iemaksas iespējams nav veikušas.

Viens no valsts sociālās apdrošināšanas pamatprincipiem ir solidaritāte starp sociālās apdrošināšanas iemaksu veicējiem un sociālās apdrošināšanas pakalpojumu saņēmējiem (sk. likuma „Par sociālo drošību” 2. panta 2. punktu un likuma „Par valsts sociālo apdrošināšanu” 3.panta otrās daļas 1.punktu). Kā jau iepriekš Satversmes tiesa norādījusi, sociālās solidaritātes princips piemērojams ne vien paudžu, bet arī vienas

⁸ Ministru kabineta noteikumu projekta „Noteikumi par valsts sociālās apdrošināšanas iemaksu likmes sadalījumu pa valsts sociālās apdrošināšanas veidiem 2012. gadā” sākotnējās ietekmes novērtējuma ziņojums (anotācija). Pieejams: www.mk.gov.lv/doc/2005/LManot_191211_likmes.3208.doc

paaudzes sociālo pakalpojumu saņēmēju starpā.⁹ Ievērojot minēto, secināms, ka no strādājošo darba samaksas (arī darba ņēmēju, kuri ir invalīdi – valsts speciālo pensiju saņēmēji) veiktās sociālās apdrošināšanas iemaksas tiek izmaksātas pašreizējiem invalīdiem.

Turpmāk norādīto iemeslu dēļ nevar pilnībā piekrist Saeimas atbildes rakstā norādītajam, ka invaliditātes apdrošināšanas sistēmā *pretstatā* valsts vecuma pensiju sistēmai darbojas solidaritātes, nevis uzkrāšanas princips.

Vecuma apdrošināšanas sistēmā visos trīs līmeņos pensijas apmērs ir atkarīgs no personas veiktajām iemaksām, tādējādi tie, kas iemaksā vairāk, jeb atliek pensionēšanos uz vēlāku laiku, iegūst lielākus ienākumus pensijas vecumā. Tāpat visos trīs līmeņos šīs iemaksas tiek uzkrātas (nosacīti vai tieši), pelnot procentus un veidojot pensijas kapitālu.¹⁰ Tomēr arī invaliditātes apdrošināšanas sistēmā invaliditātes pensijas apmērs ir atkarīgs no personas veiktajām apdrošināšanas iemaksām, tiesa, likumdevējs ir noteicis laika ierobežojumu periodam, kurā iemaksas iespējams nosacīti uzkrāt – 36 mēnešus. Proti, invaliditātes pensijas apmērs ir atkarīgs no apdrošinātās personas apdrošināšanas iemaksu algas par jebkuriem 36 mēnešiem pēc kārtas pēdējo piecu gadu laikā pirms invaliditātes pensijas piešķiršanas (sk. likuma „Par valsts pensijām” 16.pantu).

Līdz ar to personai, kas vismaz 36 mēnešus ir veikusi sociālās iemaksas invaliditātes apdrošināšanai, rodas tiesības, pirmkārt, saņemt invaliditātes pensiju, otrkārt, būt drošai, ka pastāv saprātīga saikne starp veiktajām iemaksām un invaliditātes pensijas apmēru.

Gadījumā, ja persona pēc 1997.gada 1.janvāra strādā un veic sociālās apdrošināšanas iemaksas, no kurām daļa tiek novirzīta invaliditātes apdrošināšanai vismaz 36 mēnešus, tiesībsarga ieskatā persona ir devusi savu ieguldījumu uz iemaksām balstītās sociālās apdrošināšanas sistēmā, līdz ar to pensijas pārrēķina gadījumā personai rodas tiesības saņemt sociālās apdrošināšanas pakalpojumu - invaliditātes pensiju, kas aprēķināta, ņemot vērā veikto iemaksu apmēru.

Atbilstoši ANO Konvencijas par personu ar invaliditāti tiesībām 27.pantam dalībvalstis atzīst personu ar invaliditāti tiesības uz darbu vienlīdzīgi ar citiem; tās ietver iespēju pelnīt iztikas līdzekļus ar darbu, kuru persona ar invaliditāti brīvi izvēlas vai kuram piekrīt darba tirgū un darba vidē, kas ir atklāta, veicina integrāciju un ir pieejama personām ar invaliditāti. Dalībvalstis nodrošina un veicina tiesību uz darbu īstenošanu, tostarp personām, kas par personām ar invaliditāti kļuvušas darbā, un veic atbilstošus pasākumus, tostarp pieņemot normatīvos aktus, lai cita starpā veicinātu personu ar invaliditāti darba iespēju un karjeras virzības veicināšanu darba tirgū, kā arī palīdzību darba atrašanās, saņemšanā, saglabāšanā un atsākšanā.

Ievērojot minēto, arī Latvijas valsts politika ir vērsta uz invalīdu nodarbinātības veicināšanu. Ministru kabineta 2005.gada 10.augusta rīkojumā Nr.544 „Invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas pamatnostādnes 2005.-2015.gadam” kā viens no galvenajiem rīcības virzieniem invaliditātes un tās izraisīto seku mazināšanas politikas mērķu sasniegšanai ir noteikta invalīdu nodarbinātības veicināšana.

Šobrīd spēkā esošais regulējums nemotivē invalīdus, kuriem invaliditātes pensija piešķirta pirms 1997.gada 1.janvāra, no darba algas veikt pēc iespējas lielākas

⁹ Sk. Satversmes tiesas 2005.gada 11.novembra sprieduma lietā Nr.2005-08-01 secinājumu daļas 6.3.apakšpunktu.

¹⁰ Pensiju politika. Latvijas Republikas Labklājības ministrija. Pieejams: <http://www.lm.gov.lv/text/541>

iemaksas invaliditātes apdrošināšanai, jo pie pensijas pārrēķina nebūs nozīmes, vai iemaksas invaliditātes apdrošināšanai veiktas no minimālās algas vai lielākas – pensijas apmēru noteiks tikai papildinātais apdrošināšanas stāžs. Tiesībsarga ieskatā invalīdi tieši tiktu motivēti iesaistīties darba tirgū, regulāri veikt sociālās apdrošināšanas iemaksas, ja invaliditātes pensijas apmērs pārrēķina gadījumā tiktu piesaistīts personas sociālās apdrošināšanas iemaksām, vienlaikus paredzot, ka gadījumā, ja invaliditātes grupa tiek mainīta no vieglākas uz smagāku, pārrēķinātais invaliditātes pensijas apmērs nedrīkst būt mazāks par iepriekš saņemtās invaliditātes pensijas apmēru.

Ievērojot minēto, tiesībsarga ieskatā likumdevēja pieņemtā norma neatbilst samērīguma principam, jo tiesībsargs nekonstatē, ka šāda rīcība būtu nepieciešama, proti, mērķi var sasniegt arī ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem.

Pamatojoties uz iepriekš minēto, sniedzu viedokli, ka likuma „Par valsts pensijām” pārejas noteikumu 16.punkta 1.apakšpunkts, ciktāl tas attiecas uz invaliditātes pensijas pārrēķina formulu invaliditātes grupas maiņas gadījumā, ja invaliditātes pensijas saņēmējs līdz invaliditātes grupas maiņai ir bijis darba ņēmējs un veicis sociālās iemaksas, neatbilst Satversmes 109.pantam.

Ar cieņu,

tiesībsargs

J.Jansons

Bērziņa
Kučs
Tīgere 67686768

20.08.2012.
I. Rezevska

Š. Bērziņa

M. Tīgere
20.08.2012.